

засобом відображення боротьби козаків з турецько-татарськими нападниками. Слід відмітити, що найбільшою мірою Ю.Мушкетика вдалося опоетизувати **шаблю** як козацьку святиню, символ віри, відваги, звитяги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Буда В.А. Лінгвостилістика сучасного історичного роману про добу козацтва (60-90-х рр.ХХ ст.). – К.: Рідна мова, 1998. – 164с.
2. Буда В.А. Семантика слова шабля в романі Ю. Мушкетика «Яса»//Матеріали міжнародної наукової конференції. «Семантика мови і тексту». Частина III. – Івано-Франківськ, 1993. – С 12.
3. Мушкетик Ю.М. Яса: Роман// Післямова В. Смоля. – К.: Рад. письменник, 1987. – 597с.
4. Скрипник Л.Г. Про особливості мови і стилів в радянській художньо-історичній прозі. – К.: Вид-во АН УРСР, 1958. – 104с.

Майданюк У.

Науковий керівник – доц. Заборна М.С.

ПОДЯКА ЯК ФЕНОМЕН ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ ТА МОВЛЕННЄВИЙ АКТ В УКРАЇНСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Мовленнєва діяльність людини складається з мови і мовлення. Мова – це система одиниць спілкування і правил їх функціонування. Мовлення – конкретно застосована мова, засоби спілкування та їх реалізація. Його репрезентують мовленнєвий акт (говоріння) й текст (результати говоріння). Мовленнєвий акт – об'єкт дослідження синтаксичної прагматики. В теорії мовленнєвих актів він визначається як цілеспрямована дія мовця в ситуації безпосереднього спілкування зі слухачем. Серед мовленнєвих актів виділяється акт подяки, який актуальний в українській комунікації.

Подяка в людському суспільстві – явище визнане. Суть його полягає у вираженні вдячності мовцем слухачеві за певну послугу, дію, вчинок, увагу, допомогу тощо. Про важливість подяки в системі світоглядних координат людини засвідчують і тексти Святого Письма.

Людина отримує життя й усе, що з ним пов'язане. Дякувати – це означає приймати життя. Саме слово "подяка" (грец. eucharistia) в грецькій мові утворене від двох коренів – "eu" ("дуже добре") + "charidzomai" ("приносити комусь задоволення" або "charis" ("те, що несе радість"). Дякувати – означає приносити задоволення іншому, бути для нього джерелом радості. Подяка сама по собі виходить з переживання радості й насолоди життям. Відсутність вдячності в житті людини свідчить про відсутність радості.

Якщо людина не пізнала радості життя й не дякує за нього, внутрішньо вона подрібнюється. *«Вони, пізнавши Бога, не прославляли Його, як Бога, і не дякували, але знікчемнили своїми думками, і запаморочилось нерозумне їхнє серце. Називаючи себе мудрими, стали безумними»* (Рим.1:21-23).

Відсутність вдячності є знаком не тільки якоїсь тимчасової кризи, але, перш за все, загального внутрішнього подрібнення. Невдячність – це гріх. Святий Павло вказує на невдячність в переліці найважчих людських недоліків: *"Знай же ти це, що останніми днями настануть тяжкі часи. Будуть бо люди тоді самолюбні, грошлюбні, зарозумілі, горді, богозневажники, батькам неслухняні, невдячні, непобожні, нелюбовні, запеклі, осудливі, нестримливі, жорстокі, ненависники добра, зрадники, нахабні, бундючні, що більше люблять розкоші, аніж люблять Бога"* (2 Тім 3, 1-4). Невдячність – це гріх невіри. Він походить від людської зарозумілості й дурості. Вдячність властива дійсній вірі. Вона повинна бути вихідною точкою не лише в іспиті совісті, але й у будь-якій іншій молитві. Вдячність виходить з внутрішнього визнання того, що все походить від Бога, що Бог є джерело всякого добра. Тому в своїх посланнях святий апостол Павло постійно закликає до частоті подячної молитви: *"І все, що тільки робите словом чи ділом, усе робіть у Ім'я Господа Ісуса, дякуючи через Нього Богові й Отцеві"* (Кол.3:17). *"Подяку складайте за все, бо така Божє воля про вас у Христі Ісусі"* (1Сол.5:18). *"Ми завжди повинні подяку складати за вас Богові, браття, як і годиться, бо сильно росте віра ваша, і примножується любов кожного з усіх вас один до одного"*(2Сол.1:3). *"Дякуючи завжди за все Богові й Отцеві в Ім'я Господа нашого Ісуса Христа"* (Єф 5, 20). У кожній ситуації можна знайти радість і поділитися нею з Богом в подячній молитві, бо Він

присутній і діє в кожному моменті часу й у всякому місці – впродовж всього нашого життя. Відчуття вдячності повинне керувати нами у всіх наших справах.

Іншим ворогом істинної вдячності є егоцентризм. Стоячи поряд з ближнім, егоцентрик постійно думає: "А я кращий або гірший", і це психічно виснажує його. Прикладом породженої егоцентризмом невдячності можуть стати дев'ять прокажених, котрих зцілив Ісус. Десятого, що повернувся, щоб подякувати за дар зцілення, Ісус запитав: " *Чи не десять очистилися? Де ж дев'ять? Як вони не повернулись віддати славу Богові, окрім цього іноплеменника?*" (Лк 17, 17-18). Ці дев'ять були настільки поглинені собою – спочатку своєю хворобою, а потім своїм зціленням, – що не помітили Того, Хто позбавив їх від нещастя. Егоцентризм робить людину нездатною до пізнання того, хто дає дари, а значить – робить людину нездатною до вдячності. Справжня вдячність вчить нас глибоким взаєминам, відкриває для безкорисливої любові Бога до людей, показує радість відповіді любов'ю на любов. Саме вона дозволяє нам осмислити, що *"блаженніше давати, ніж приймати"* (Дія.20,35). Справжня вдячність вимагає тої безкорисливості, яка допомагає нам слідувати словам Ісуса: " *Так і ви, коли зробите все вам наказане, то кажіть: ми нікчемні раби, бо зробили лиш те, що повинні зробити були!*" (Лк 17, 10).

У такому контексті мотивується дефініція, згідно з якою **подяка** – соціальна мовленнєва поведінка, яка віддзеркалює у висловленні почуття вдячності адресатові за певну послугу, допомогу. Висловлення на виявлення подяки входять в систему формул соціального етикету. Вони жорстко не регламентовані: вибір відповідної формули залежить від ситуації спілкування, емоційного настрою адресанта.

Вважається, що дякування – одна з тих дій в житті людини, яку можна виконати лише за допомогою мови, спеціально витворених для цього висловів. Вислів «дякую» є особливою формою дієслова дякувати. Первісне значення його пов'язується зі словом «думка» у розумінні: «Ви мені зробили добро, я думаю, я пам'ятаю про це».

Подяка як висловлення має свою структуру. Вона може бути простою **Дякую!** або ж бінарною, тобто представленою реплікою-акцією, пов'язаною з мовцем, та реплікою-реакцією, пов'язаною зі слухачем: – **Ось, візьміть ваші книги. – Спасибі! – Будь-ласка.**

Репліки-акції постають як етикетні формули на зразок: **Спасибі! Дякую! Вдячний!** Репліка-реакція, як і репліка-акція, має свої закономірності оформлення. Вони виокремлюються з огляду на характер комунікативної ситуації: а) нейтральні, типові, загальнозживані **Будь-ласка! Прошу! Нема за що!**; б) за їстівне **На здоров'я!**; в) за одяг **Здоровий носи! Ходи здорова!** Вони найчастіше вживаються в повсякденному спілкуванні людей. Для прикладу :

а) – Знаєте, Вотсоне, – сказав Холмс, коли ми сиділи в сутінках, що швидко проходили в темряву, – сумніваюсь чи брати вас уночі з собою. Там дуже небезпечно. – А я можу вам допомогти? – Ваша присутність може виявитися неоціненною. – Тоді я обов'язково піду. – Спасибі, друже, за вашу підтримку! – Будь-ласка, мені самому дуже цікавий кінець цієї історії (Артур Конан Доль. Собака Баскервілів).

Або ж інший випадок:

– **Дякую тобі, що взяла мені сік. – Нема за що.**

б) – Дайте мені будь-ласка булочку. Дякую! – На здоров'я.

Інша комунікативна ситуація:

Пицимуха встав, до образів перехрестився і, повернувшись до мене, мовив: – Спасибі за хліб, за сіль і за обід, що наївся дармоїд! – На здоров'я, – кажу йому, сам устаючи. Може, тепер, поки Параска буде прибирати та чай готувати, ми підємо до кабінету, покачаємось трохи і покуримо (Панас Мирний.Дурниця.).

в) – Я напевно, куплю це плаття. Заверніть мені його будь-ласка. Дякую. – Здоровий носи.

Можливий і такий варіант:

– **Візьміть ваші штани. – Дякую.**

– **Ходи здорова!**

Загалом комунікативний акт подяки – перспектива для досліджень у сучасній лінгвістиці з огляду на такі аспекти, як синтагматичні зв'язки висловлень-акцій; непрямі випадки їх вживання; вплив соціальних та етнічних чинників на формулювання вдячності. Вивчення цього фрагменту комунікації може прислужитись до розв'язання ряду культурно-етнічних проблем суспільства.